

NOVINARSKO VIĐENJE BERZE

U prošloj lekciji govorili smo o uvozu podataka sa Weba u Excel. Ovog puta vježbamo naučeno na primjeru izvještaja sa berze. Za jednostavnu, a zanimljivu priču potrebni su Internet, Excel i samo malo strpljenja

Izvještaji sa dvije bh.berze, u Sarajevu i Banja Luci, postaju dio redovnih sadržaja domaćih medija. Međutim, što zbog straha novinara od bavljenja gomilom brojeva, a što zbog još prisutnog mišljenja urednika da takvu priču treba raditi tek reda radi jer ona "ionako nikoga ne zanima", ove informacije se čitaocima ne predstavljaju na jednostavan i razumljiv način. Istina je da za razumjevanje berzanskih izvještaja uopšte nije neophodan ekonomski background. A što se tiče stava urednika - pa, u BiH više od milion građana ima neke dionice, bilo preduzeća, bilo PIF-ova, i teško je povjerovati da ih ne zanima kako i koliko mogu zaraditi njihovom prodajom ili kupovinom.

Umjesto suhoparnih agencijskih vijesti sa domaćih berzi koje publiku samo zbunjuju, vrijedi pokušati sa pravom novinarskom pričom o onome što se taj dan dešavalo na berzi. Za ovu "avanturu" dovoljan je računar sa internet konekcijom i Excel.

Osnovnu "sirovinu", dnevni izvještaj (na berzi u Banjaluci trguje se svakog utorka, a u Sarajevu utorkom i četvrtkom), naći ćete na web stranicama Sarajevske berze (www.sase.ba) i Banjalučke berze (www.blberza.com). U oba slučaja, izvještaji su napravljeni u vidu tabela koje se neznatno razlikuju. Prije izlaska na web, poželjno je već otvoriti prazan Excel dokument.

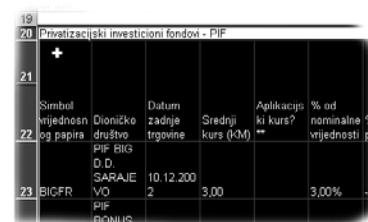
Na stranici Sarajevske berze kliknite na *Kursne liste*, a zatim na padajućem meniju odaberite *Tekući mjesec*. Dobijate najnoviji izvještaj sa trgovanja. Kod banjalučke berze ovi podaci se nalaze odmah iza linka *Kursne liste*.

Vježbu radimo na primjeru tabele Sarajevske berze. Bilo gdje na tabeli kliknite

desnom tipkom miša i izaberite *Select all*. Biramo *Edit* → *Copy* (ili kombinaciju tipki *Ctrl+C*). Slijedi povratak u prazan Excel dokument, klik na prvu ćeliju (A1) i biranje

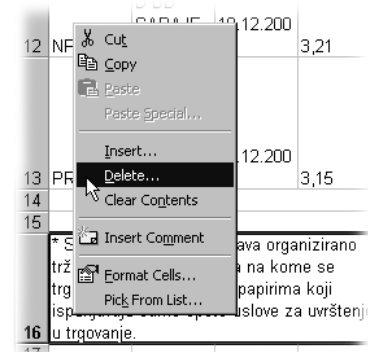
zbunjivati kod daljeg baratanja brojevima. Sada je najbolje selektovati ovu drugu tabelu, "izrezati" je i "zalijepiti" na novu, praznu stranicu spreadsheeta (sheet2). Sve

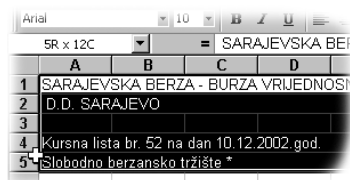
opcije *Edit* → *Paste* (ili *Ctrl+V*), čime smo tabelu iskopirali u spreadsheet.

MS	A	B	C	D	E	F
1	SARAJEVSKA BERZA - BURZA VRIJEDNOSNIH PAPIRA					
2	D.D. SARAJEVO					
3						
4	Kursna lista br. 52 na dan 10.12.2002.god.					
5	Slobodno berzansko tržište *					
6						
7	Simbol vrijednosnog papira	Dioničko društvo	Datum zadnje trgovine	Srednji kurs (kM) **	Aplikacija ki kurs?	% od nominalne vrijednosti
8	BIPVR	BIHAČKA PIVOVARA D.D. BIHAĆ	10.12.2002	3,51	A	35,10%
9	BSNLR	BOSNALIJEK D.D. SARAJEVO	10.12.2002	5,85		58,50%

što se nalazi ispod tabele (objašnjenja i sl.) slobodno izbrišite. Tako smo dobili dvije

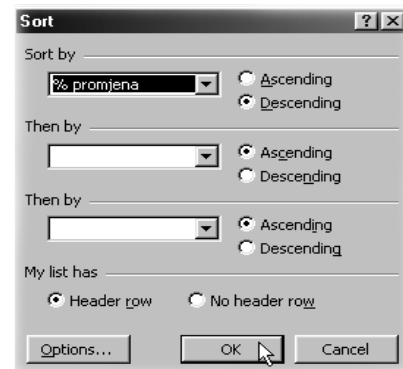

Sada je na redu "čišćenje" podataka. Selektujemo sve redove od vrha pa do naziva kolona (tako što zacrnimo brojačne oznake redova), i kao višak ih izbrišemo

(*Edit* → *Delete*). Ispod ove tabele nalazi se još jedna, sa podacima za dionice PIF-ova. Dobro je izbrisati i red u prvoj tabeli u kome je stavka *Ukupno* jer bi nas mogao

tabele na dva "lista" Excela. Ako nadalje budete imali nekih problema, probajte da "ručno" selektujete i kopirate prvo jednu, pa drugu tabelu sa web stranice, pri čemu mišem pažljivo označavajte podatke da ne biste neki propustili.

Selektujte čitavu prvu tabelu (klikom na kućicu između oznake za kolonu A i red 1), izaberite opciju *Data* → *Sort*, pa iz padajućeg menija sa nazivima kolona kliknite na "% promjene", uz uključenu opciju *Descending* (opadajućim redom) i *My list has header row* (da bi *Excel* prepoznao nazive kolona). Kliknite na OK.

Sekund kasnije pred vama je promijenjen redosljed dionica preduzeća u tabeli. Na vrhu su one kojima je cijena najviše procentualno skočila, a na dnu su oni kojima je najviše pala, i za svaku dionicu imate tačan procentualni iznos rasta ili pada. Time je praktično pola materijala gotovo.

Ako u međuvremenu niste "klikali" po tabeli, ona je i dalje zatamnjena. Ponovo izaberete *Data* → *Sort*, samo što ovog puta umjesto promjene u procentima birate naziv "vrijednost u KM".

Ponovo dobijate izmjenjen redosljed na tabeli, ali su sada na vrhu dionice kojima je napravljeno najviše prometa, a na dnu one sa najmanjim prometom. E, tu se može javiti problem. Ako radite u *Excelu 2000*, proći ćete glatko. Međutim, *Excel 97* nije ni izbliza tako "inteligentan" i brojeve će sortirati pogrešno. Pogledajte i sami. Problem je u tome što iza svake od brojki stoje dva razmaka, pa ih *Excel* ne vidi kao broj, već kao tekst. To vidimo po tome što znamo da *Excel* tekstualne sadržaje ćelija reda na lijevo, a brojeve na desno.

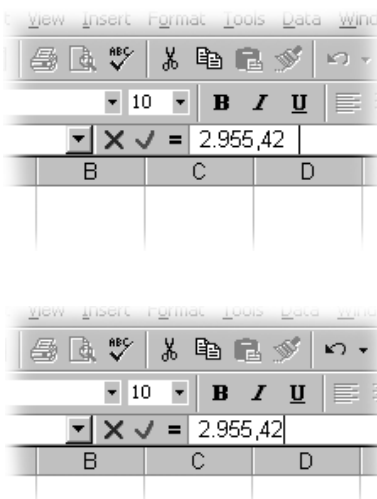
Neće pomoći ako format ćelije promijenite u *Number* (broj). Razmake

Dionica	Vrijednost u KM - Value in KM	Nominalna vrijednost (KM)
842	2.955,42	10,00

morate ukloniti sami tako što kliknete na ćeliju, pa u liniji za upisivanje formula iznad

Dionica	Vrijednost u KM - Value in KM	Nominalna vrijednost (KM)
842	2.955,42	10,00

tabele obrišete ta dva prazna mjesta iza broja.

U zavisnosti od toga ko postavlja tabelu na web, nailazićete na slične probleme - dešava se, recimo, da brojevi budu formatirani kao *Currency* (valuta), kada ih morate preformatirati u broj (*Number*).

Na kraju, klikom u prvo prazno polje na dnu kolone "vrijednost u KM" i izborom znaka sigma Σ u toolbaru, dobijamo zbir

2.363	1.181,50	12,50
10	400	100,00
=SUM(K3:K13)		

čitave kolone, odnosno koliki je bio ukupan promet u novcu dionicama preduzeća tog dana.

Uporedite zbir sa stavkom *Ukupno* na web stranici - nekada se na stranici desi greška. Sve ovo ponovite i sa drugom tabelom gdje su podaci o dionicama PIF-ova.

2.363	1.181,50	12,50
10	400	100,00
554.061,05		

Sada imate podatke o tome koje su dionice preduzeća i PIF-ova najviše skočile, koje su najviše izgubile na tržišnoj vrijednosti, te kojim se dionicama najviše trgovalo, a kojim najmanje. Rezultat je daleko razumljiviji i zanimljiviji tekst o dešavanjima na berzi od suhoparne agencijske vijesti.

Iako je ova vježba rađena na primjeru berzanskih podataka iz BiH, možete je, naravno, primjeniti na sličnim podacima kojima raspoložete u svojoj zemlji.

Čak i ako se ne bavite ovom temom, dobro je proći kroz ovaj primjer obrade podatka u *Excelu*, jer svaki donosi nove cake i izazove sa kojima ćete se kad-tad susresti, pa ih je dobro naučiti dok još niste pritisnuli konkretnim rokom.

Dražen SIMIĆ
drazensimic@hotmail.com